

**ACADEMISCHE WERKPLAATS
DE - INSTITUTIONALISERING**

Een genuanceerd inclusieverhaal: inclusie voor iedereen!

Griet Roets

12.10.2024

Vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek, Universiteit Gent

Academische Werkplaats De-institutionalisering

VAPH
VLAAMS AGENTSCHAP VOOR
PERSONEN MET EEN HANDICAP

BWMSTR
Team
Vlaams
Bouwmeester

**M
DG**
Museum
Dr. Guislain
Gent

UNIVERSITEIT
GENT

STAD'S
ACADEMIE

ACADEMISCHE WERKPLAATS DE-INSTITUTIONALISERING (AWDI)

ACADEMISCHE WERKPLAATS DE - INSTITUTIONALISERING

De **Academische Werkplaats De-Institutionalisering (AWDI)** is ingebed in de vakgroep Sociaal Werk & Sociale Pedagogiek aan de Universiteit Gent. AWDI hanteert en ontwikkelt een sociaal-ruimtelijk perspectief om de dominante opvatting van de-institutionalisering te herdenken.

Een sociaal-ruimtelijk perspectief biedt handvaten om de zorg te innoveren, ongeacht de leef- en woonomgevingen waarin burgers met een handicap wonen en leven: zelfstandig in een huis, in kleinschalige wooninitiatieven, in residentiële voorzieningen, in sociale huisvesting, enzovoort. De innovatie betreft het inbedden van zorg en ondersteuning in een kwaliteitsvolle en inclusieve woonomgeving; waar burgers met een handicap maar ook een diversiteit van burger zich thuis kunnen voelen. De innovatie kan zowel kleinere als grote sociaal-ruimtelijke ingrepen inhouden zoals het ontsluiten en opentrekken van residentiële zorgcampussen tot masterplanontwikkeling van nieuwe woonzorginitiatieven.

BWMSIR

NIEUWS

06.10.2022

Start academische werkplaats de-institutionalisering
Kick-off op 7 oktober 2022 in Brussel

21.06.2022

Pilootproject Zorg De Korenbloem in Kortrijk wint New European Bauhaus Prize

2014

Pilootprojecten Onzichtbare Zorg
Innoverende Zorgarchitectuur

ACADEMISCHE WERKPLAATS
DE - INSTITUTIONALISERING

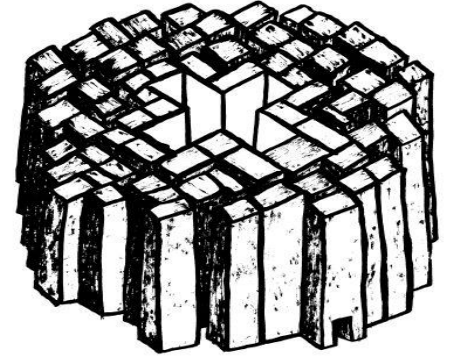
- Mensenrechten
- De-institutionalisering?
- Inclusie

The screenshot shows a web browser window with the URL <https://www.fovig.be/aanbod/vorming/ledendag-2024/>. The page features the Fovig logo (a stylized head profile) and a navigation menu with links for HOME, WIE ZIJN WE, AANBOD, and NIEUWS, along with a search icon and a green 'LID WORDEN' button. A breadcrumb trail reads HOME → AANBOD → VORMING → LEDENDAG 2024. The main heading is 'LEDENDAG 2024'. Below this, the text reads 'OOK COLLECTIEVE ZORG IS INCLUSIEVE ZORG'. At the bottom, it states 'ZATERDAG 12 oktober 2024 | 10 TOT 16 UUR'. A green circular button with a question mark icon and the text 'VRAAG HET AAN FOVIG' is located in the bottom right corner.

De geschiedenis meenemen

Institutionalisering

- Medisch-therapeutisch georiënteerd professioneel paradigma (**'cure'**): behandeling / heropvoeding – pedagogisch optimisme
  - Historische verkaveling in termen van doelgroepen en diagnostiek/assessment: jeugdzorg, geestelijke gezondheidszorg, ouderenzorg, zorg voor burgers met een handicap, dak- en thuislozenzorg, ...
- Ruimtelijk gesitueerd aan de rand van de samenleving in zelfvoorzienende zorgcampus
  - 'Gezonde omgeving', arbeid, koken, samen leven...
- Architecturaal karkas van hospitaalmodel
  - Lange gangen, alziend oog, ..

Institutionalisering

Voorbeelden

- (Museum) PC Dr. Guislain: Op Losse Schroeven [Op losse schroeven — Museum Dr. Guislain \(museumdrguislain.be\)](#)
- PIDO (Provinciaal Instituut voor Diep Oligofrenen) – Ons Erf
- Sint-Jozef – Heder...

- Locatie
- Grootschaligheid
- Geslotenheid
- Reputatie

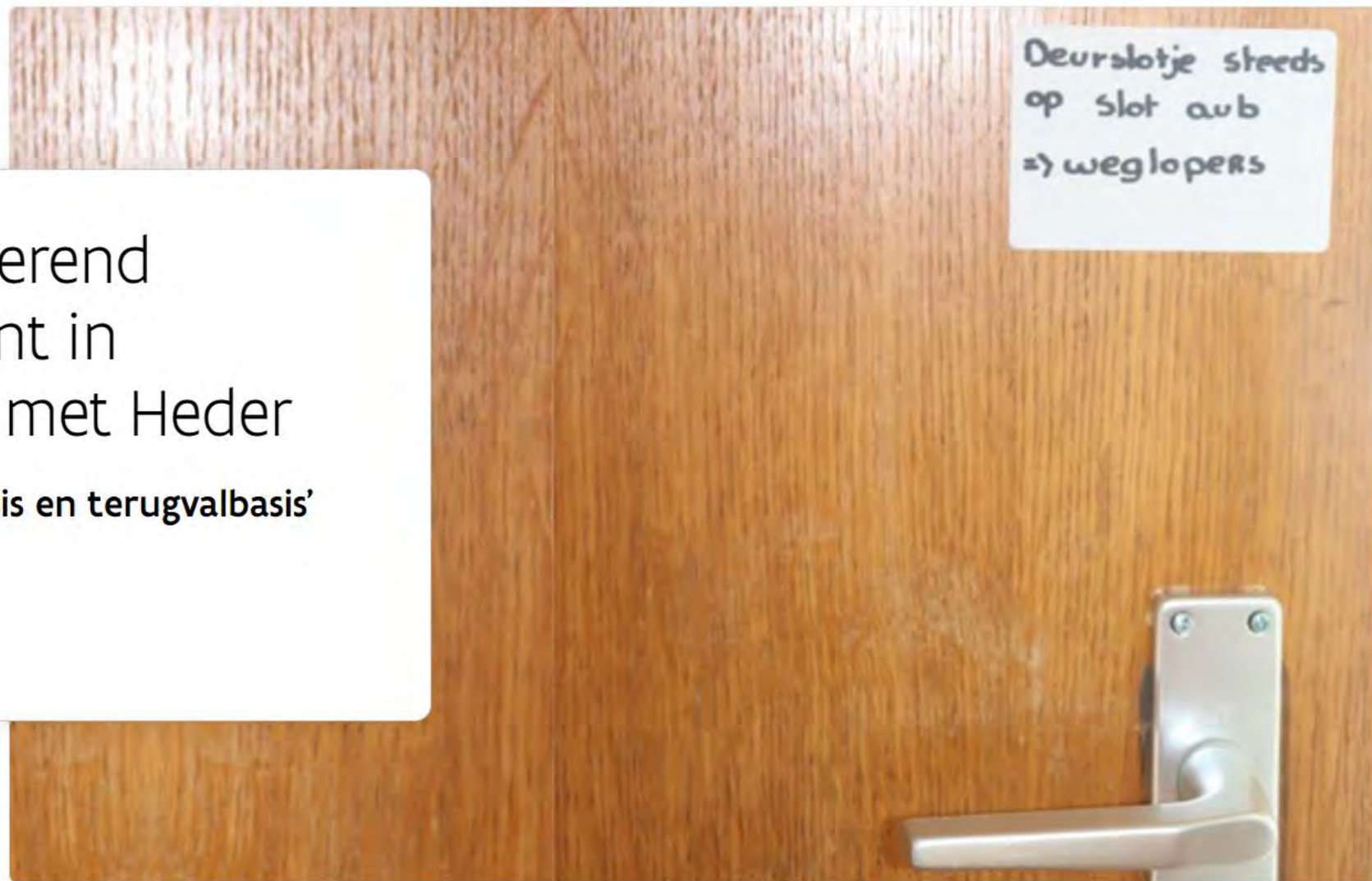

Verslag vijfde Lerend Netwerkmoment in samenwerking met Heder

'Residentie als uitvalsbasis en terugvalbasis'

Publicatiedatum: 22/12/2023

Actualiteit

Op donderdag 7 september vond het vijfde Lerend Netwerkmoment plaats in samenwerking met Heder. Een historische terugblik, ook op de omliggende wijk

BOVEN ↑

Kritiek op het 'totaalinstituut' als Asiel

- Erbarmelijke leefomstandigheden
- Afgesloten omgevingen
- **Gebrek aan inclusieve sociale relaties, zelfs met familie**
- Wonen, werken en vrije tijd allemaal op dezelfde campus
- Regimes van tijd en ruimte: autonomie?

De-institutionalisering

- Schending van mensenrechten (VN-verdrag)
- **De ontmanteling van residentiële zorg en mensen (fysiek) in de gemeenschap integreren**
- Zorgparadigma verschuift van normalisatie naar inclusie
- Vermaatschappelijking van de zorg

De-institutionalisering en inclusie in de gemeenschap?

- ‘institutionalisation at home’ (BeadleBrown et al., 2007; CECHR, 2012; Vervliet et al., 2019)
- ‘trans-institutionalisation’ (Högström, 2018; Knibbe & Horstman, 2019)
- ‘community institutions’ or ‘institution-like practices within community care’ (Tøssebro et al., 2012)
- ‘mini-institutions’ (Wiesel & Bigby, 2010)
- ‘asylum without walls’ within the community (Dear & Wolch, 1987 in Hall, 2005)
- ‘exstitutions’ (Milligan & Wiles, 2010)

Wat met de optelsom van kwetsbaarheden?

- Leefbaarheid in residentiële zorg staat onder druk
- vb. “Stervenstehuizen”

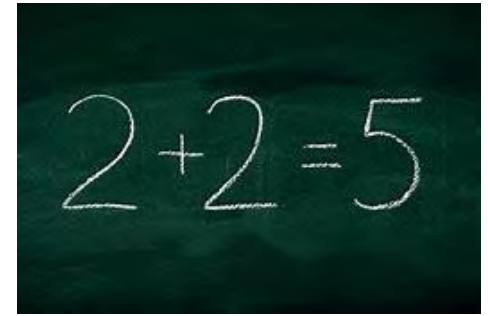

Een wereld van verschil

Instellingsterreinen en het goede leven voor
mensen met een verstandelijke beperking

Femmie Bredewold & Simon van der Weele

De niet-aanbabe burger

- een hoge mate van zorgafhankelijkheid hebben (bijvoorbeeld ouder wordende mensen met een beperking, ouderen die beperkingen verwerven, mensen met meervoudige beperkingen waarbij medische zorg van belang blijft);
- niet uitgesproken mondig zijn en niet zonder meer aan de verwachting van zelfzorg en zelfdeterminatie kunnen voldoen (PVF als wondermiddel? Wat met mensen met een verstandelijke beperking of psychische problemen die niet zonder ondersteuning zelfstandig zorg kunnen inkopen en managen);
- een meervoudige problematiek ervaren, onder meer gedrags- en emotionele problemen, wegloopgedrag, agressie, automutilatie, criminele feiten, overlast, ... waar de omgeving restrictief op reageert (vicious circle)
- geen uitgesproken sterk of 'gezond' sociaal en informeel netwerk hebben om zorg te claimen;
- die de gevolgen ondervinden van de toenemende armoede en sociale ongelijkheid in onze samenleving, o.a. in sociale huisvesting of dak- en thuisloosheid terecht komen

Inclusie voor iedereen!

Mensenrechten realiseren op de plaats waar je woont

Inclusie voor iedereen

- Inclusie: respect voor diversiteit
- Creëren van een diversiteit van kwaliteitsvolle woon- en leefomgevingen: collectiviteit en solidariteit?

25.06.2024

Verslag debatavond 'Mensenrechten realiseren op de plek waar je woont'

Autonomie en vrijheid voor iedere persoon met een handicap

Mensenrechtenkaders zijn een hefboom voor verandering in zorg en ondersteuning, en vormen de basis en rechtsgrond voor de-institutionalisering. Ze plaatsen ons ook voor uitdagingen. Enerzijds blijft sociale verandering door bestaande machtsrelaties moeilijk te realiseren, en anderzijds vragen paradoxale uitgangspunten in deze kaders en de implementatie ervan voor debat en afstemming.

Mensenrechten en de-institutionalisering zijn inherent verbonden.

De zorg en ondersteuning voor personen met een handicap kent een geschiedenis van institutionalisering. Een repressieve institutionele cultuur in de woon- en leefomgeving van burgers met een handicap komt hierbij vaak voor. Gestuwd door activisme, beleid en onderzoek zijn mensenrechtenkaders essentieel om de autonomie en

AANBEVELINGEN VAPH

PRESENTATIE

Is collectieve zorg altijd inclusieve zorg?

- Transformatie van geïsoleerde zorg (**het instituut**) naar een kwaliteitsvolle woon- en leefomgeving (**voorziening**)
  - waar mensen graag wonen/verblijven (autonomie en bewegingsvrijheid)
  - professionals graag werken (professionalisering)
  - een diversiteit van mensen graag samen leven (het kleine ontmoeten)

looppaak bij een computerbedrijf. vervolgens liet hij zich verleiden om voor een Leuvense sigarenfabrikant de wereld rond te reizen. Nadien volgden managementfuncties bij onder andere een chocoladefabriek en een producent van bankkaarten.

‘We proberen als woonzorgcentrum heel hard om geen instituut te zijn, maar we zijn het wel.’

Na vijftien jaar besloot hij om de deur van targets en aandeelhouders achter zich dicht te trekken. Vanuit de roep naar een betekenisvolle job overwoog hij om verpleegkunde te gaan studeren. Maar nog voor hij de switch kon maken, verscheen er een vacature voor directeur in **De Wingerd**, het woonzorgcentrum waar zijn grootmoeder verbleef. Voor hij het goed en wel besepte, was hij er directeur.

Samen met zijn team timmert hij er al meer dan tien jaar aan een organisatie waar zorgbehoevende ouderen graag vertoeven. Met succes: in Vlaanderen is De Wingerd een referentie op vlak van dementievriendelijke ouderenzorg. “Met de ervaring die ik in dit woonzorgcentrum opgebouwd heb, zou ik ook mijn vorige winstgedreven werkgevers veel sterker kunnen maken”, zegt Vanwezer zelf.

Goed werken in een slecht systeem

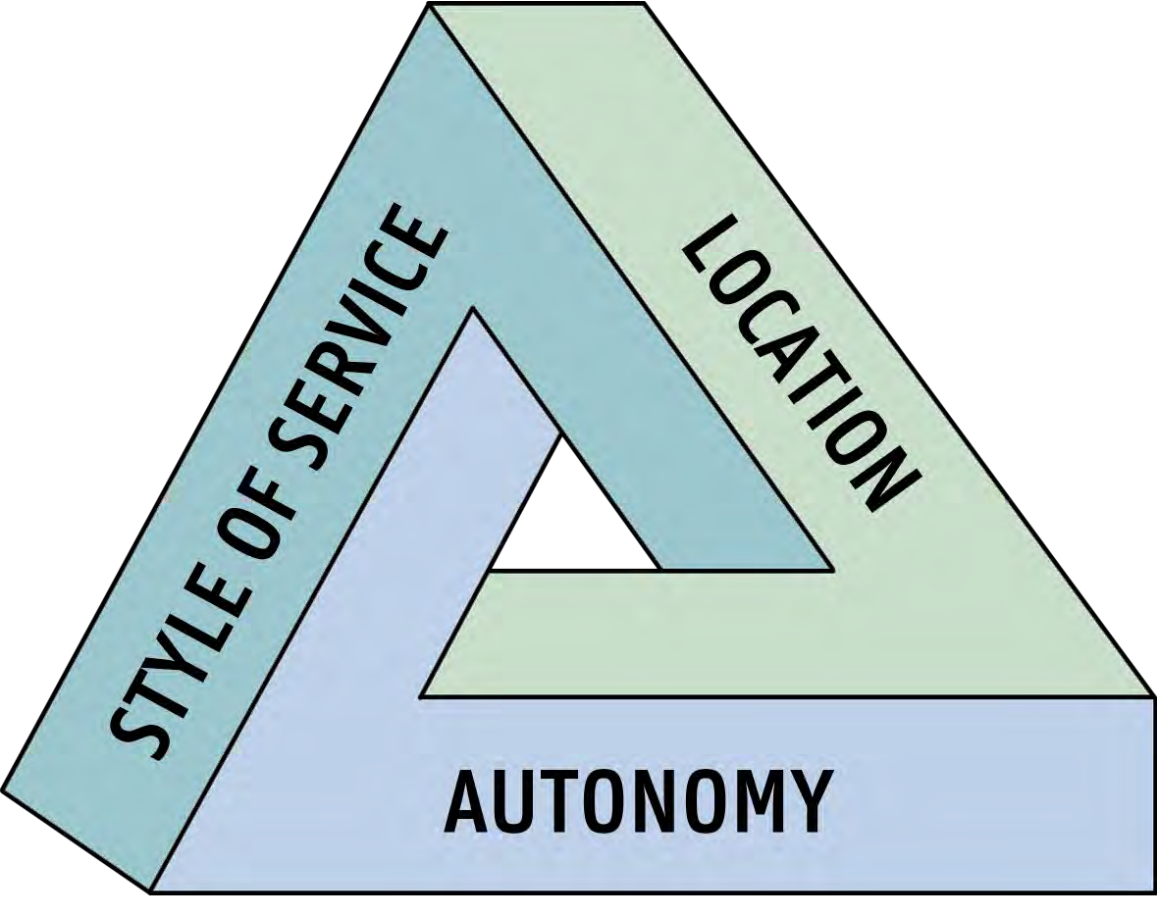
Toch liggen zijn toekomstplannen niet in een terugkeer naar winstgevend sigaren of koekjes.

Inclusie?

Voorbij de dichotomie

- Processen van in- en exclusie grijpen plaats in élke omgeving
- Voorbij de romantiek
  - Inclusie gebeurt niet 'vanzelf'

Woon- en leefomgeving?

- Omgevingsanalyse
“Biografie van de plek”?

Anecdote: “hier ligt niets rond”

Bondgenoten bij
de stad?

ATELIERREEKS

SOCIAAL-RUIMTELIJKE SCENARIO'S VOOR ZORG

Maps and Wander Lines –
Traces Du Reseau De Fernand Deligny 1969-1979,
Parijs, L'Arachnéen, 2013 © Editions L'Arachnéen

**1 ZORGLANDSCHAP – VOORBIJ DE ORDE VAN DE DAG, EEN BLIK OVER DE MUUR | 2 BUURT –
MAKELEN MET ZORG EN RUIMTE VOORBIJ DE VERKAVELING | 3 DOMEIN – BLIJVEN VERBEEDEN
VAN DE EIGEN WERKING EN HET PATRIMONIUM | 4 GEBOUW – DE GESTALTE VAN HET
ZORGPADIGMA | 5 WOON- EN LEEFRUIMTE – DE INRICHTING EN UITBOUW VAN DE NIEUWE
INSTITUTIONELE WERKING**

De campingbaas

- Professionele omkadering en capaciteit
- Olievlek

De residentie als gangmaker

Co-creatie: object van zorg of iemand die daar woont en verblijft?

Anecdote: het eerste feest...

PSYCHO JAZZ

vrijdag 5 juli 2024 –
zondag 7 juli 2024

Museum Dr. Guislain & Lucinda Ra stellen het gratis festival PSYCHO JAZZ voor. Waarom? Omdat het kan. Omdat de vrijheid die woekert tussen de muren van het historisch gebouw een uitlaatklep nodig heeft. Omdat botsende werelden elkaar vinden in de Guislaintuin: met de geboorte van een chaotisch universum zonder onderscheid en hiërarchie tot gevolg.

De overtreffende trap van free

Ontwerp: Mario Debaene

Door deze website te gebruiken, gaat u akkoord met onze cookie policy. Wij maken gebruik van cookies om u de beste gebruikservaring te kunnen bezorgen en de website zo efficiënt mogelijk te laten werken.

Akkoord

MA - VR
13:00
TOT
18:00

TORHOUT..
BEACH..

TOR
HOUT
levende stad

Uitnodiging colloquium Academische Werkplaats De- Institutionalisering Zorg

**Vrijdag 18 oktober 2024 in Museum Dr. Guislain
in Gent**

Publicatiedatum: 09/10/2024

